

LOW, Setha; TAPLIN, Dana; SCHELD, Suzanne (2005).
Rethinking urban parks: Public space and cultural diversity.
 Austin: The University of Texas Press, 226 p.
 ISBN: 0-292-71254-5.

En un moment de creixent preocupació per construir espais públics urbans inclusius, oberts i democràtics, *Rethinking urban parks: Public space and cultural diversity* ofereix una guia per promoure i mantenir la diversitat cultural dels parcs urbans a partir de l'anàlisi de cinc grans espais públics situats al nord-est dels Estats Units. Cinc estudis de cas oferts com una mostra de tres tipus de parcs urbans: un parc paisatgístic, dos parcs recreatius de platja i dos parcs històrics, que, d'una banda, permeten fer una anàlisi comparativa de la història de diferents tipus de parcs als Estats Units i, de l'altra, proporcionen exemples pràctics de l'aplicació de diverses metodologies qualitatives per a l'estudi de les dinàmiques socioterritorials que s'esdevenen al seu entorn.

D'acord amb aquests objectius, el llibre comença amb un capítol dedicat a la reflexió sobre els valors culturals relacionats amb els grans espais urbans. L'atenció se centra en les dinàmiques que actualment tenen lloc com a producte dels processos de la globalització i l'increment de la diversitat ètnica i cultural de les àrees urbanes econòmicament més pròsperes. S'hi reclama la necessitat de cercar solucions que permetin promoure i gestionar la diversitat humana de les ciutats, de proporcionar espais públics segurs, de llimar les pors envers la diferència que condueixen a la limitació de les llibertats personals i del ple exercici de la ciutadania d'una part important de la població.

Des del punt de vista dels autors, no n'hi ha prou d'ésser conscient dels nous reptes que la diversitat sociocultural implica per a la gestió de les grans àrees urbanes; sinó que cal que aquesta sigui analitzada des de la teoria i la pràctica socials actuals. Així, considerant la diversitat cul-

tural com un factor essencial per a l'èxit de qualsevol espai urbà, aquest capítol estableix el terreny que ha de permetre explicar el perquè de la importància d'aquesta diversitat a l'hora de planificar, dissenyar i gestionar els grans espais urbans d'avui i en el futur. En aquest sentit, al llibre es defensen aspectes com ara la sostenibilitat social i la necessitat de donar suport als ecosistemes culturals mitjançant la conservació dels llocs on aquests es localitzen, promocionant la diversitat cultural a diferents escales i el respecte pel patrimoni cultural dels diferents grups humans.

Per tant, s'hi reclama la necessitat d'implicar la comunitat en la producció i la reproducció dels espais públics urbans, obrint canals per a la participació que millorin l'apoderament i l'accés dels habitants a la ciutadania. Cal involucrar la població en els processos de presa de decisió vinculats a la planificació, la gestió i el manteniment de la ciutat; sense obviar els conflictes que poden sorgir com a producte dels diferents significats atorgats als llocs i als elements del patrimoni històric i paisatgístic, especialment a les societats multiculturals.

D'aquesta manera, l'obra inicia una conversa entre els científics socials (principalment els antropòlegs i els psicòlegs ambientals) i els agents que projecten i que dirigeixen els parcs urbans. L'objectiu és que allò que s'ha après des de l'experiència dels autors, contribueixi a fer d'aquests entorns un lloc adequat a les necessitats dels diversos col·lectius que habiten la ciutat, especialment dels membres dels grups socioeconòmicament més desfavorits.

A partir d'aquí, el segon capítol elabora una contextualització històrica i social

dels parcs urbans als Estats Units, analitzant l'evolució de les seves formes i funcions des dels seus orígens a mitjan segle XIX. D'entrada, es presenta el parc paisatgístic com un medi dissenyat expressament per proporcionar un lloc de refugi de la ciutat, que, d'acord amb les idees del romanticisme, manté l'espai edificat fora de la vista dels usuaris. Una idea que en el curs de les dècades següents evoluciona cap a la voluntat de dotar les ciutats amb un sistema de parcs que atansi els beneficis de l'escena natural als seus habitants, arreu de l'àrea metropolitana. Una concepció de parc i de preservació paisatgística que esdevé l'essència del desenvolupament urbanístic de l'època, amb l'adquisició pública d'àmplies extensions de terreny que porten a la creació dels parcs nacionals a la segona meitat del segle XIX. Entre els anys 1920 i 1930 es produeix l'auge d'una tercera generació de parcs urbans que emfatitza les vessants de l'oci i el lleure enfront dels aspectes paisatgístics, naturals i de protecció forestal. Un seguit de parcs municipals i estatals que, a partir de la dècada de 1970, avancen cap a la configuració d'un sistema de parcs nacionals i emplaçaments patrimonials que combina espais de naturalesa diversa, incloent illes, franges de costa, zones humides i medis aquàtics. L'objectiu ja no és només proporcionar entreteniment al públic, sinó també conservar els recursos naturals i històrics importants per a la identitat nacional. S'evidencia, doncs, una mutació en la interpretació dels valors associats als parcs al llarg de la història; uns parcs que difereixen en el caràcter i en els propòsits, en la política de gestió i finançament i en els serveis proporcionats als seus usuaris.

A partir d'aquí, el llibre recull cinc estudis de cas procedents de la pròpia recerca dels autors, cadascun dels quals és presentat en un capítol independent. Són tres exemples del National Park Service, de franges de costa i d'emplaçaments històrics: la proposta de construcció d'un

pont per a Ellis Island, el Jacob Riis Park a la Gateway National Recreation Area i l'Independence National Historical Park; i dos exemples que procedeixen del treball fet entorn dels parcs de la ciutat de Nova York: Prospect Park i Orchard Beach al Pelham Bay Park. Tots els casos inclouen un apartat introductori i la descripció de la metodologia de recerca aplicada en l'anàlisi de cada espai objecte d'estudi, a la qual segueix una contextualització històrica i geogràfica de l'àmbit investigat. Seguidament, la presa en consideració de les característiques socials dels seus usuaris permet entendre les dinàmiques i les pràctiques d'ús dels parcs per part de la població circumdant, sobretot en funció dels valors culturals i dels significats que aquests atribueixen al seu entorn construït. Unes deduccions que es recullen en una secció dedicada als resultats de la recerca i a la conclusió de cada capítol per separat.

D'aquesta manera, el capítol 3, «Prospect Park. Diversity at risk», destaca els diferents usos que fan del parc els col·lectius socials que el freqüenten i els efectes que el disseny té sobre aquests. Es conformen, així, diversos espais en funció de la seva utilització i de l'etnicitat dels seus usuaris, les formes de comportament i els valors culturals dels quals han de ser tinguts en compte a fi de preservar la diversitat humana del recinte. El quart capítol, «The Ellis Island bridge proposal. Cultural values, park access and economics», ressalta la importància de la participació ciutadana i de la necessitat de prendre en consideració els valors culturals, les preocupacions, les necessitats i les demandes de la població a l'hora d'endegar projectes d'espai públic; a més d'analitzar les interpretacions que els diferents grups de ciutadans fan de les accions adoptades des dels equips tècnics i polítics en buscar solucions per als problemes locals. Amb el cas de «Jacob Riis Park. Conflicts in the use of a historical landscape», el capítol 5 reprèn la idea que els

plans d'acció i reforma dels parcs han d'incloure el ventall de demandes espacials i funcionals dels diferents col·lectius socials, a fi de satisfer les necessitats i els desigs dels seus usuaris; a més d'entendre com els diferents segments de població conformen els seus propis subespais i com aquests s'articulen en el seu conjunt. Aquest és un fet que esdevé especialment rellevant quan els diversos col·lectius presenten necessitats que afecten de manera conflictiva els elements estètics i funcionals de l'àrea en qüestió, provocant xocs d'interessos a l'hora de canalitzar les inversions i els recursos destinats al disseny, a la gestió i a la remodelació dels parcs. El capítol sisè, «Orchard Beach in Pelham Bay Park. Parks and symbolic cultural expression», continua amb la idea que les expressions culturals de caràcter simbòlic poden ser útils per a la gestió dels parcs. Cal tenir en compte que els llocs no són espais neutrals, sinó entorns socialment construïts i en contínua evolució, amb històries complexes plenes d'expressions simbòliques i de racons dotats de significats. Per tant, cal analitzar i entendre el perfil dels usuaris, les seves visions i comportaments, els nius que aquests construeixen amb el seu ús quotidià dels parcs i la manera com es conformen els sentiments de pertinença. La finalitat és oferir espais confortables, fer front als conflictes d'interessos entre els diferents grups, afavorir la reproducció de la diversitat cultural i la inclusió ciutadana dels diferents col·lectius. Per últim, el capítol 7, «Independence National Historical Park. Recapturing erased histories», recalca la importància de considerar els significats i els simbolismes dels parcs, la rellevància de les representacions culturals compreses en la seva història que els atorguen els diferents grups humans. Segons aquestes idees, és cabdal per a l'òptim funcionament dels parcs explicitar la presència històrica i cultural dels diversos grups d'usuaris, reconeixent-los mitjançant l'adequació de llocs simbòlics que permetin

als diferents col·lectius sentir-se una part integrant del parc i, alhora, que el parc els pertanyi.

Després d'haver repassat aquests casos pràctics, el capítol 8 proporciona les bases metodològiques i les tècniques antropològiques específiques utilitzades per recollir la informació continguda als capítols anteriors, amb la finalitat que les persones interessades en aquest tipus de recerca puguin desenvolupar els seus propis projectes en uns altres parcs i comunitats. De vegades, pot fer-se difícil trobar el mètode més adequat per estudiar les persones en els llocs, especialment quan s'intenta recollir informació sobre aspectes tan sensibles, intangibles i variables com els valors culturals. Davant d'això, aquest apartat repassa la metodologia qualitativa existent en antropologia per investigar la vida i els valors culturals de les persones en els grans espais urbans. Els estudis de cas dels capítols anteriors il·lustren com aquests mètodes han estat utilitzats per respondre qüestions específiques i resoldre problemes d'alguns entorns en concret, oferint exemples pràctics sobre com han estat aplicades diferents metodologies en diversos emplaçaments.

Dit això, aquest capítol comença fent un breu repàs dels mètodes qualitatius en antropologia cultural: les aproximacions etnogràfiques i observatives, l'anàlisi constitutiva i l'etnosemàntica i, finalment, els procediments d'avaluació etnogràfica ràpida (REAP en anglès). Així, i proposant els procediments d'avaluació etnogràfica ràpida com la possibilitat més inclusiva i útil per resoldre problemes relacionats amb els parcs, es discuteixen les potencialitats i les limitacions de cadascuna d'aquestes metodologies, dedicant especial atenció a aquesta darrera.

Després de recórrer els espais esmentats i de presentar les metodologies utilitzades en cada cas, la conclusió analitza les lliçons identificades per promoure, mantenir i gestionar la diversitat cultural en els parcs urbans i en els llocs amb valor

patrimonial, reflectint i elaborant una síntesi transversal que posa en comú les qüestions apreses sobre la política dels parcs urbans. Així, amb aquest llibre, el Public Space Research Group del Graduate Center de la City University of New York pre-tén expandir el diàleg sobre els espais públics més enllà de les nocions de confort i vitalitat. La seva voluntat és contribuir a la creació d'espais realment públics, oberts i inclusivament, demostrant com n'és d'important mantenir la diversitat cultural que fa d'aquests grans espais uns llocs

vertaderament urbans. Es tracta, per tant, d'una obra la lectura de la qual pot ajudar els professionals a construir espais públics més adequats a les necessitats dels residents de les grans ciutats globals, especialment pel seu contingut metodològic i pels exemples pràctics que proporciona el cos central del volum.

Laia Oliver-Frauca

Universitat Autònoma de Barcelona
 Departament de Geografia
 laia.oliver@uab.es

BOLÒS, Jordi (2004).

Els orígens medievals del paisatge català: L'arqueologia del paisatge com a font per a conèixer la història de Catalunya.

Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat (Textos i Estudis de Cultura Catalana, 100); 462 p.

ISBN: 84-8415-647-8.

(N'hi ha un altre tiratge: Barcelona: Institut d'Estudis Catalans (Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica, LXIV), ISBN 84-7283-745-9.)

Amb aquest treball, més que a fer una síntesi, Jordi Bolòs aspira a confeccionar una «guia» de les recerques efectuades fins ara en el domini de l'arqueologia del paisatge i escampar-ne així la metodologia. L'autor, historiador medievalista prou reconegut, passa pel sedàs tot allò que ha estat fet en matèria d'arqueologia medieval als Països Catalans, no només del Principat estricte, en la perspectiva europea dels darrers cinquanta anys, ben bé des de la llavor sembrada per W. G. Hoskins (1955). És, doncs, un exercici d'estat de la qüestió dret i fet.

Ja d'entrada cal advertir que, tot i els comentaris, ben positius, envers els mètodes de l'*arqueologia espacial* (Hodder, Orton, 1990), no és pas aquesta la pista per la qual discorre el llibre. Més aviat, abona una forma d'*arqueomorfologia* entesa com la «valoració i interpretació de les deformacions que trobem fossilitzades en el paisatge actual» (p. 24).

L'activitat de l'arqueòleg medieval és definida, sobretot, per l'ús d'un utilatge documental específic: el treball de camp amb mapes, ortofotos i GIS, per bé que contrastats amb els documents d'arxiu, la toponímia, les excavacions de jaciments, etc. Els 147 mapes que acompanyen el text, dibuixats expressament pel mateix autor amb claredat resplendent, remarquen aquesta orientació instrumental.

Amb les tints tan pujades de to per la metodologia i les tècniques, podem explicar-nos alguna cosa? On cal anar a parar? L'aproximació del coneixement que persegueix l'arqueologia medieval és prou clara. El paisatge és el text en el qual hem de llegir les paraules que hauran de desvetllar-nos, en darrer terme, l'interès «per les relacions existents entre aquest paisatge i la societat. No podem oblidar que la majoria dels canvis esdevinguts en el paisatge són fruit de canvis econòmics,